

A FEKETE SINGER

SZATHMÁRI ISTVÁN

Zakatol, pattog a Singer varrógép a homályos, csak egy lámpával megvilágított konyhában (nappaliban?, mindenesben?), zakatolunk mi is a gyér fény peremén, pattog a vakolat, mállik a zománc, a konyhaszekrényben összekoccannak a lábasok. Zörög a csend, ha hallgatunk, hallgatunk Téged a sötét, lakkozott gép mellett, a sárga betűk mellett, a nagy S mellett, és várunk Téged, hogy vége legyen a napnak.

Kint az udvarban, az udvarunkban épp most nyújtózkodik a meggyfánk. a mi meggyfánk, amit értünk ültetettek akkor, amikor a világra jöttünk, és most nem fér a bőrében, ugyanúgy, ahogy mi sem, mert várjuk, hogy csendes legyen minden. De ezzel még semminek sincs vége: álmos szemeink a sötétben újranyílnak, mint furcsa virágok, és keresik a kezed. Majd barátunk lesz a világ a meleg takaró alatt, és úgy gondoljuk, minden a miénk, és tőlünk függenek a dolgok. És nem kell az éjbe masírozni a Singerrel, nem kell garaszkodni értünk. Csak a zöld lámpa világít még néha, a géplámpa, és álmainkat áttetszővé teszi, úgy, hogy a rostokat is látjuk, habkönnyű rostjait. A reggel még messze van. Részegek zörögnek ránk, kulcs fordul a zárban, a szomszéd lakásból áporodott levegő szökken át hozzánk, patkányfújtatás hallatszik, és a kamra ajtajai még egyet nyikordul. A Kiserdőből lomha, sötét madarak szállnak a fákra, és itt az idő, hogy kilépjek a körből. A kertben a meggyfám nem ismer, senki sem ismer, és kerülgetem önmagam. A sarki lakásban, ebben az udvari lakásban hirtelen felvillan a macska szeme. A barackfa alatt zöld barack. Látok a sötétben. És azt is érzem, hogy a harisnyacsipesz lassan felenged, és lecsúszik a barna lábvédőm. Az asztaloséktól kesernyés faillat árad. A kanális hallgat. Nem nyel. Ha megnövök, mi leszek én? A padlásfeliárat nincs messze. Pár lépés, és elérem. A fonott szék sincs messze, ez a ház

sincs messze, én se vagyok messze, semmi sincs messze, csak az idő és a gép, a sárga betűs Singer, ahogy zakatol, bűg, vergődik az éjszakában, zihál, küzd, izzad — értünk és a fáért, a padlás galambjainak könnyű röptéért. Legyeket fogok a kamrában. Spirituszt csöpögtetek lábamra. A zsidó lakásban félrelibben a poros függöny. A barackfa alatt aszott gyümölcsök. Fűrészhang odaatról. A Takács gyerekek feje olyan, mint két golyó, mint két fényes kugli. És elgurulnak később. Nagyon messze. A szorzótáblát a száradó lepedők mellett tanulom. Ezért fehérek számomra a számok, még ma is. Döngetett föld a talpam alatt és ha eljön az ősz bakancsokat húzok, és irány a szőlő, a homok, a bucka. Sohase volt szőlőnk, de mindig hívtak, sohase volt barackfánk, gyümölcsfánk a meggyfánkön kívül, de mindig kérgekkkel tömködtem meg a zsebeimet. A galambjainkat nem láttam. Rég messze voltak már, mikor én megszülettem, de ha néha felkapaszzkodtam a padlásra, éreztem, tudtam, hogy voltak. Sőt a szárnycsattogást is hallottam, a turbékolást, és azt a bugyborékoló hangot is, azt a fájdalomszökőkutat, azt a szomorú hangtűzijátékot, ami akkor ömlött, buggyant ki belőlük, mikor a ház patkányai lakmároztak, tettek rendet a padláson, mert ők voltak a csőszök, a fenti világ urai és mindenesei: hóhérai, mert gyerekkoromban is tudtam a világ rendjét, tapasztaltam oly sokat. A logikát. De a szüreteket mégse szerettem, pontosabban a kinti levegőt, a fák zúgását igen, de a homok szagát meg a ragacsos, nyúlós szőlőnedvet nem. És riadtan néztem a lovakat. Amint úgy állnak egy helyben a kocsni előtt, a gőzölgő ponyva előtt, és meg-megrándulnak. Mintha áram szaladna végig rajtuk, mintha felsírna bennük valami egy pillanatra. Csodáltam hatalmas testüket, és ők is gőzölögtek, szinte az egész kocsni lovastul nem volt más, mint egy izzadó kazán. És ha beleesnék? Félttem a patáktól, a patkók apró szögeitől, attól az árnyéktól, amit a földre vetnek, a nyomtól, a nyomoktól, ami, amik ott maradtak a homokban.

És ha hazamentünk, a Singer tovább dolgozott, lihegett, prűszkölt, a sarokban pedig a lámpás rádió. Esténként, ha sokáig vártunk Téged, ha elhúzódott a késő, a rádió fehér gombjával távoli állomásokat kerestünk, ismeretlen nyelvű emberek beszédét hallgatuk, és megpróbáltuk utánozni őket. Nevetni, sírni, haragudni akartunk ezeken a furcsa hangokon.

De karácsonykor nem zúgott a gép. Fekete melle nem pihegett. Az iskolából jövet senki se sejtette, hogy hova megyek, és ez olyan jó volt. Ugyanúgy jövök haza, mint máskor, de otthon karácsony

van. Ülök az asztalnál, fehér damasztabrosz, méz és dió. Alma. És csillagszórók mindenhol. Kint az utca pedig olyan, mint máskor. De én tudom, hogy ünnep van. Bennem is. És ez a legjobb. Vár a testem. Kivilágított, feldíszített elegáns épület. Csak a lelkem didereg néha, riadt, mint a kalitkába zárt madár. De azrét minden jó. Évekig ülnék így. A világok végéig.

Anyám lantját többször is elkérték. Tapogatták könnyű, kecses testét, húrjait pattogtatták, nevenincs hangokat kerestek rajta. Simogatták puha barnáját, ujjait a finom díszeken pihentették. És egyszer leejtette valaki a hangszert. Behorpadt ártatlan teste. És azóta is ilyen, féltestű, féllelkű, és csak lóg a falon, elfelejtve mindent, ami volt. Csak néha csendül meg egy-egy húr, és ilyenkor még a levegő is dermedt lesz egy pillanatra a szobában. Ilyenkor áll meg bennem is valami, és ezután napokig csak állok, állok az ablak előtt. És nézem az odaátról érkező, beszűrődő, betüremelő világot. Mint egy filmet. Egy hosszú, csendes, lassú filmet.

A meggyfa pedig virágozik a kertben; apró szirmok függönye most az otthonunk. Ki-be járkalunk, bukdácsolunk, és éjjel riadtan nézzük a holdfogyatkozást; majdnem nappali fényben látjuk az éjjeli eget, a holdat, és mi is fogyunk, fogyatkozunk, gyerekkorunk hangjai, mozdulatai mögénk kerülnek, és az ezüstös, kísérteties megvilágításban valahol messze, távol önmagunkat látjuk a hold és a föld között, amint megyünk, libegünk valamerre.

Az asztaloséknál felsír a fűrész, a gyanta illata, mint hétfejű sárkány, rohan le minket, mezítláb szaladgálunk a farkasok körül, míg a nappaliban berreg a fekete Singer. És várunk Téged, hogy abba-hagyd, hogy pihenj a napon, de megtáltosodott a gép, fekete sörénye ide-oda csapkod, lehelete, mint parázs az éjben, két szeme, mint lángoló gyémánt a bányák mélyén, szügye tajtéktól ázott, és Te nem bírod kitépni magad, odaragadsz hozzá, odanősz hozzá, érted, miértünk, a hold árnyékaért, a kertért, a fánkért, és azért, ami még ezután jön.